בין שאין בהן רביעית ובלבד שיהו כלי שרת אמר רב אדא בר א] אחא אבקודחת בתוכו ב] והא ¹ממנו ג] אמר רחמנא ²ירחצו בלרבות כלי שרת אי הכי כלי חול נמי אמר אביי כלי חול לא מצית אמרת מקל וחומר מכנו ומה כנו שנמשח עמו אינו מקדש כלי חול שאינו נמשח עמו אינו דין שאינו מקדש וכנו מנלן א)דתניא ר' יהודה אומר יכול יהא כנו מקדש כדרך שהכיור מקדש תלמוד לומר ³ועשית כיור נחשת וכנו נחשת לנחשת הקשתיו ולא לדבר אחר אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא מה לכנו שאין עשוי לתוכו תאמר בכלי חול שעשוי לתוכו אלא ממנו גלמעוטי כלי חול אי הכי כלי שרת נמי הא רבי רחמנא ירחצו ומה ראית זה טעון משיחה כמוהו וזה אין טעון משיחה כמוהו: אמר ריש לקיש דכל המשלים למי מקוה משלים למי כיור הלרביעית אינו משלים למעוטי מאי אילימא למעוטי ב)טיט ג)הנדוק ד] היכי דמי ואי דפרה שוחה ושותה ממנו אפי' לרביעית נמי ואי אין פרה שוחה ושותה ממנו אפילו למקוה נמי אין משלים אלא למעוטי יבחושין אדומין ה] אפילו בעינייהו נמי דהא תניא רשב"ג אומר זכל שתחילת ברייתו מן המים מטבילין בו ואמר רב יצחק בר אבדימי חמטבילין בעינו של דג אמר רב פפא טלמעוטי נתן סאה ונטל סאה ד)דתנן ימקוה שיש בו מ' סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה הרי זה כשר ואמר רב יהודה בר שילא אמר רב אסי א"ר יוחנן כעד רובו אמר רב פפא אם קדח בו רביעית מטבילין בו מחטין וצינוריות הואיל ומהכשירא דמקוה אתיא א"ר ירמיה אמר ריש לקיש מי מקוה כשירים למי כיור למימרא דלא ו] מים חיים נינהו והתניא ⁴במים ה) לולא ביין במים ולא במזוג במים לרבות שאר מים וק"ו למי כיור מאי ק"ו למי כיור לאו דמים חיים נינהו לא (לקדוש) דקדיש וקדישי מעליותא היא והא תנא רבי ז] שמואל י) מים שאין להם שם לווי לרבות שאר מים] ¹ יכול שאני מרבה אף מי תותין תלמוד לומר מים מים שאין להם שם לווי יצאו מי תותים שיש להם שם לווי ז:

רש"י

בין שאין בהן רביעית. הלוג מים ואע"ג דליכא ח] שיעורא (א) גבי נטילת ידים לגבי קידוש לא בעינן שיעור: **בקודח** (ב) **בתוכו.** קודח דופנו של כיור ותוחב בתוכו כלי קטן ומקלחו לחוץ ויונק מימי הכיור ומוליא ט] אבל באפיה נפשיה בעינן שיעור ארבעה כהנים: **והא ממנו כתיב.** אמתני' פריך דאמר כל כלי שרת ראויין הם לקדש י]: **ירחצו.** ובקרבתם אל המזבח ירחצו קרא יתירא הוא האי ירחצו דהא כתיב לעיל מיניה ורחצו ממנו וסמיך ליה בבואם אל אהל מועד ובקרבתם אל המזבח לא לכתוב ירחצו דהא אורחצו הסמוך קאי: **שנמשח עמו.** ונתקדש במשיחתו כמותו אינו מקדש ידים ורגלים: **לנחושת הקשתיו.** לא בהיקשא יליף לה אלא כלומר [דימיתיו לכיור] להיות של נחשת הכן כמו הכיור (דימיתיו לכיור): **ולא לדבר אחר.** לא היקשתי שניהם בפסוק אחד ללמוד שאר דברים ולומר שכנו מקדש כמותו דמדאיצטריך למיכתב נחשת גבי כנו זימנא אחריתי שמע מינה לאו לאקשינהו בעי דאי איתקוש נחשת נמי ניתי בהיקשא אלא שמע מינה למאי יא] דדמיא פריש בהדיא ולמאי דלא פריש לא דמיא: **לנחשת.** לענין נחשת הקשתיו יב]: **הקשתיו.** דימיתיו: **כל המשלים למקוה.** במסכת מקואות (פ"ז מ"א) תנן יש מעלין ולא פוסלין. מעלין משלימין לארבעים סאה. והתם מפרש להו: **משלים למי כיור.** לשיעור ד' כהנים: **לרביעית.** של נטילת ידים אינו משלים: **למעוטי מאי.** אתא דאין משלים לרביעית: **אילימא למעוטי טיט הנדוק.** שהוא מן המעלין את המקוה כדקתני התם: **נדוק** יג]. דק שראוי להריקו מכלי אל כלי: **אי דפרה שוחה ושותה ממנו.** שאינו עב ליפסל משתיית בהמה: **אפי' לרביעית נמי.** ז) דכל זמן שנפסלו יד] משתיית בהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין הא לא נפסלו כשרין: **אפי' למקוה נמי לא.** דלא נדוק טו] הוא: **יבחושין אדומין.** כמין יתושין בלא כנפים כדרך שגדל בשולי חביות של יין שלנו מבחוץ. יבחושים דקין אף הן נבראים מן המים: **אפי' בעינייהו נמי.** אם כל המקוה נעשה מהן כשר וריש לקיש נקט לישנא דהשלמה: **בעינו של דג.** דג גדול שנימוק שומן עינו בחורו: **למעוטי נתן סאה ונטל סאה.** למעוטי הנך מינים דתנן בהן לגבי מקוה [שם מ"ב] פעמים מעלין ופעמים אין מעלין מי פירות וכל משקה שאינו מים ותמד משהחמיץ וקתני התם פעמים מעלין פעמים אין מעלין כיצד מקוה שיש בו ל"ט סאין ונפלה סאה מהן לתוכ' לא העלתהו פירוש לא השלימתהו ואף לא פסלתו פעמים דמעלין כיצד היו בתוכו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה מאלו המינים ונטל סאה אחר הנתינה כשר דבטלו להנך טז] קמאי במקוה השלם הילכך כי חזר ונטל לא מיפסיל נמצא שהמקוה הזה נשלם על ידיהם לכשנטל סאה. ודכוותיה בנטילת ידים לא משלמי שאם היתה יז] בו רביעית מים ונתן ממינים הללו לתוכו רובע רביעית ונטל כנגדם פסולה דלא חשיבא שיעור זוטרא דרביעית לבטולינהו: **עד רובו.** אם עירב בו ממינין הללו עד רובו של מקוה ולא רובו בכלל ע"י נתינת ונטילת סאה כשר: **אם קדח רביעית.** בדופן המקוה והמים נמשכין שם ואף על פי שנתמעטו המים ואין מעורבין מי המקוה באותה קדיחה: **מטבילין בו מחטין כו'.** לינוריות מזלגות קטנות של טווי זהב: **מי מקוה.** אף על פי שאינן חיין: **כשרים.** להשאיב הכיור בתוכו יח] למלאות מהן ולתת לתוכו: **למימרא דלא.** בעי מים חיים: **והתניא.** בת"כ והקרב והכרעים ירחץ במים ולא במזוג מים ויין מזוגים יחד שני חלקי מים ואחד יין: **שאר מים.** ואפילו מכונסין: **מאי קל וחומר למי כיור לאו** [**למימרא דמים חיים נינהו** יט]. וה"ק ק"ו] למים חיים הראויין לכיור שכשירין לרחילת קרבי קדשים: **לא דקדשי.** ומי כיור ממש קא יליף בק"ו שרוחצין במימיו קרבים וק"ו שלהן דקדשי הוא: **והא תנא דבי שמואל.** לא ידענא היכא קאי ומיהו שמעינן מינה דהיכא דכתיב מים סתמא אין מי כיור כשרין לו:

תוספות

בין שאין בהן רביעית. למאי דקס"ד בלא קודח יש תימה דגרע מנטילת ידים ויש לומר דנטילת ידים נמי כשיש בו רביעית נוטלין אפילו לשנים [ידים פ"א מ"א] והכא בדהוה ביה רביעית מעיקרא: כ] **והא ממנו אמר רחמנא.** פי' בקונטרס דאמתני' (פריך) דאמר כל כלי שרת ראויין לקדש פריך וקשה תיקשה ליה מתניתין [דיומא] (דף מג.) דקתני דכהן גדול מקדש בקיתון של זהב ונראה דקאי אהא דשני בקודח מתוכו [ופריך] והא ממנו אמר רחמנא דאין לקדש אפי' קודח אלא אם כן יהא כמוהו שיהא בו כשיעור: **קודח מתוכו.** פי' שנוטל ממימיו בכלי קטן וכשירה לקדש כיון דאין דבכלי גדול וכה"ג לקמן אם קדח בו רביעית מטבילין בו מחטים ולנוריות דמהכשירות כא] דמקוה אתו ובקונטרס לא פירש כן: ק"ו מכנו. משמע שיש לו תוך ועשוי כמין תיבה פרולה למעלה והכיור יושב עליו ורבי' כב] פי' כעין יורה כפוייה על פיה ונפחתו שוליה: **לרביעית אינו משלים.** פי' בקונטרס לרביעית לנטילת ידים וקלת כג] תימה והיה נראה לפרש לרביעית היינו להטביל מחטין ולנוריות דבהכי איירי בסוף שמעתא ומיהו נראה כפירוש הקונט' דדימי ר"ל ככר בטלו רביעית דמקוה כדמוכח בנזיר בפרק שלשה מינים (דף לח.): **למעוטי טיט הנדוק.** אע"ג דמשלים למי מקוה אין מטבילין בו כדאמר בפרק קמא דסוכה (דף יט.) גבי אויר מצטרף ואין ישינים תחתיו ופריך מי איכא מידי דאיהו לא חזי ומצטרף וקאמר טיט הנדוק יוכיח ולא כמו שפירש שם בקונטרס דאע"ג דמשלים כדתנן במסכת מקוואות פ"ז א) אלו מעלין ולא פוסלין מי כד] השלג והברד וטיט הנדוק מכל מקום אם עשה מקוה שלם מטיט הנדוק לא עלתה לו טבילה דלפירושו אין זה יוכיח דטיט הנדוק בשעה שהוא משלים חזי לטבילה ולא דמי [לאויר] דאין ישינים תחתיו אפי' בשעה שהוא משלים לפיכך נראה [דטיט הנדוק נמי] אפי' בשעה שמצטרף אין מטבילין בו והכי תנן במסכת מקוואות פ"ב (מ"י) מקוה שיש בו מ' סאה כה] וטיט רבי אליעזר אומר מטבילין בטיט רבי יהושע אומר בטיט כו] ובמים באיזה טיט אמרו בטיט שהמים לפין על גביו ואם היו המים מצד אחד מודה רבי יהושע שמטבילין במים ואין מטבילין בטיט באיזה טיט אמרו בטיט שהקנה יורד מאיליו בתוכו כז] דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מקום שאין קנה המדה עומד אבא אליעזר [בן דילאי] אומר מקום שהמשקולת יורדת רבי אליעזר אומר היורד בפי חבית רבי שמעון אומר היורד כח] בשפופרת הנוד רבי אליעזר ברבי לדוק אומר הנמדד בלוג והיינו טיט הנדוק דסוכה (דף יט:) דאמר יוכיח [דכשהטיט מצד א' מצטרף לכ"ע ואין מטבילין בו]: **אפילו לרביעית.** כאן פי' בקונטרס דאמרינן פרק כל הבשר (חולין דף קו.) מים שנפסלו משתיית בהמה בין בכלים בין בקרקע פסולין הא לא נפסלו כשירים ואינו כן דהתם תניא בהדיא בקרקע כשירים ופליגי התם באפסקא בבת בירתא אבל במקומן כשירין לכולי עלמא ואפי' כט] מקוה והא דקאמר הכא אי אין פרה שוחה ושותה ממנו אפילו למקוה נמי אינו משלים לא קשיא מידי דהתם במים צלולים איירי בלא טיט אלא שהם סרוחים ונפסלו משתיית בהמה והכא איירי במים עבים שנפסלו על ידי טיט המעורב בהן ויש תימה מנא ליה האי שיעורא דכל הני תנאי דמסכת מקוואות (פ"ב) לא איירו בשתיית פרה ט):

נתן סאה כשר. במי פירות איירי כדפי' פרק הערל (יבמות דף פב:) אבל מים שאובין אפי' כל היום כולו [כשר דראשון ראשון בטל ויש תימה דגבי קרב וכרעים דרשינן במים ולא במזוג והכא גבי כיור ל] כתיב במים ומכשרינן במזוג: **והא תנא רבי שמואל.** פי' בקונטרס לא ידענא היכא קאי ומיהו בתורת כהנים תניא ה) [והקרב והכרעים ירחץ במים ולא ביין ולא במזוג במים לרבות שאר מים] יכול שאני מרבה אף מי תותין תלמוד לומר מים מים שאין להם שם לווי יצאו מי תותים שיש להם שם לווי ל]:

עין משפט נר מצוה

נו א מיי' פ"ה מהל' ביאת מקדש הלכה יא בהשגה וסמג עשין קעה:

נז ב ג מיי' שם הלכה י:

נח ד מיי' שם הלכה י"ג:

ה מיי' פ"ה מהלכות מקוואות הלכה ט ועיין כ"מ:

נט ו מיי' פ"ה מהל' ביאת מקדש הל"ב ומיי' פ"ח מהל' מקוואות הל"ט סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' קצ סעיף ט:

ס ז ח מיי' שם הלכה יא טוש"ע יו"ד סימן רא סעיף לג וטוש"ע או"ח סימן קס סעיף ט:

סא ט מיי' שם הלכה ו:

סב י כ מיי' פרק ז שם הלכה ז טוש"ע יו"ד סי' רא סעיף כד:

סג ל מיי' פ"ה מהל' מעש"ק הלכה ו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בין וכו' לגבי נטילת: (ב) ד"ה בקודח מתוכו כל"ל וכן בגמרא:

מוסף רש"י

אלא ממנו למעוטי כלי חול. דרחלו ממנו כתיב, וכי איתרבו שאר כלים לקמן דומיא דידיה איתרבו (לעיל ב:). טיט הנדוק. שראוי להריקו מכלי אל כלי, כגון שהוא רך (סוכה יט:). נתן סאה ונטל סאה הרי זה כשר. גבי שאר משקין ומי פירות ותמד שהחמיץ קאי במתני' דמקוואות, ולאשמועינן דלא"ג דחזר ונטל ואיכא למימר הא חסר ליה מקוה, שהשתא הוא ומשלים אחר דחזר חשיב מה שנתן מים משלימתו איהו בטלו לאלו למקוה, אין משלימתו איהו בטלו לאלו למקוה, אפ"ה כשר דמכי יהבו לגביה בטלו ליה והוו להו מיא, ומיהו כולן ראוין וכי שקל חד מ' שקל מיא. אבל איפכא לא דכי נטל סאה מתחלה ופסל חסר ליה ויבא פ"ט מים שבה (יבמות פב:).

שיטה מקובצת (המשך)

דא"כ לא היה יכול לקדש ממנו ואי עשה ממנו רבנן חייבים תעשה ... ד"ה אפילו. ויש תימה מנ"ל דאי שיעורא בו' גליון, ונראה דהתם דלא איירי אלא לענין טבילה במים מפסליו בין קנה ירד ואין קנה יורד ואינן מלוקים לתמפרש התם, אבל הכא איירי בהטבלה בטיט עלמו ובקנה יורד עלמו איכא ה' דפלוגי, ולא משכחת ליה אלא בין שוחה ושותה פסלה ולא בין שוחה ושותה (תו' הרלנורים).

מכאן שייך לעמוד הבא

יבול בן נכר ממש. תימה תיפוק ליה שהוא ערל, וי"ל דמשלל פסול דורות לא שייך אלא מבני ישראל (תו"א). ד"ה מתוך שטריפה בצבור כו'. וכ"ת בטומאת שרץ נמי ניחא מתוך, י"ל דשרי דהיתר דפרי מפורא בטומאה בצבור מכלנואו ולתוכלו בטומאה בחיוב אבל כללו לא אסר דמיגבר כלל אף בלבור, וטעמייהו [קק"ד] השמא דכיון דגלי בטומאת בעולים כי שמן דלבור בטומאת מת לא מדליק אשתרולי אלא בלבור מת דוקא שאשתרי כו', ואלפינן קתום מן המפורש, אף אתמי לא אסיק דאדעתין דהוי איסור גמור דמיפוקי מכפרים (הרלנורים)... שרץ כגון לאלי ושאר טומאות הוא ל"ג דלא אשתרי לבור קל... ניחא לעולם דאין מאסר ויש דגינן למאסר הני מילי דמיחסי, אבל כוחה... ואף חלוקה כוהנים הרבה... (המשך בעמוד הבא).

מסורת הש"ס

א) ת"כ ויקרא נדבה פרש' י ה"ו, ב) ירוש' ברכות פ"ז ה"א, ג) [סוכה פ"א ה"א ע:], וכן ברים פ"ו מקוואות מ' הנרוק בר"ש, וכן בפי' הרמב"ם ובפי' התוספות בכולם מסר"ט נדבה יט: הנרוק שראוי לתולואי מכלי אל כלי כו', ולע"ע בפרש"י הכלל ד"ה נדוק, ד) יבמות פב: מקוואות פ"ז מ"ב, ירוש' תרומות פ"ה ה"ב, ה) [תו"כ] נדבה פ"ו ה"ו, פ"ו ה"ד, צו פ"ו ה"ג, ועי' לקמן צג:, ו) תו"כ שמיני פרש' ח ה"א, ז) חולין קו., ח) מ"א, ט) ועי' תוס' סוכה יט: ד"ה טיט, י) [בתו"כ שלפנינו לא נמלא עדיין], כ) [ע' כמ"ש ריש פ"י דנגעים ד"ה מים חיים כו' ושמא אלך מתניה כו' ע"ש שגם הק"ט שהעתיק בזה"ל מים חיים ולא מלוחים ולא פושרים ולא הממסים כו' לא נמלא עדיין בת"כ שלפנינו]. אבל הנצ"ב ז"ל ציין דנמצא בת"כ פ' שמיני פ"ח ה"א לענין הכשר אוכלין לקבל טומאה:

תורה אור השלם

1. וְרָחֲצוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם: שמות ל, יט

2. בְּבֹאָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וּבְקָרְבָתָם אֶל הַמִּזְבֵּחַ יִרְחָצוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה: שמות מ, לב

3. וְעָשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְכַנּוֹ נְחֹשֶׁת לְרָחְצָה וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁמָּה מָיִם: שמות ל, יח

4. וְהַקֶּרֶב וְהַכְּרָעַיִם יִרְחַץ בַּמָּיִם וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: ויקרא א, יג

שינויי נוסחאות

א] בר אהבה (ש"מ). ב] כ"ל מתוכו (הג' הב"ח ברש"י). וכ"ה בכתב"י ובכת"י פריז ובתוס: ג] ממנו כתיב (שטמ"ק, וכ"ה ברש"י): ד] בכ"י הנרוק, וכן בשטמ"ק, וכן הגיה יעב"ץ גם ברש"י ותוס', ועי' מסה"ש: ה] בכ"י נוסף אי הכי: ו] דלא בעינן מים חיים והתניא (כ"צ). ועי' רש"י. וכן בהמשך ג' כ"ל לאו דבעינן מים חיים: ז] כ"ל דבי (ש"מ והגר"ב). וכל"ל כתוס': ח] כ"ל דבעינן (גליון, וכן ש"מ). ט] כ"ל ומוציאו ואותו כלי אינו צריך להחזיק רביעית אבל בכיור עלמו בעינן שיעור כו' (גליון, ועי"ז בכת"י): י] לקדש דהא ממנו כתיב דמשמע דוקא ממש מן הכיור (ש"מ וב"ש): יא] למאי דפריש בהדיא דמייה דלא פריש לא (כ"י): יב] הקשתיו נחשתי (ש"מ), ועי' אות ג: יג] נדוק רך שראוי כל"ל (ש"מ). יד] שלא נפסלו משתיית בהמה ולא נעשה בהם מלאכה כשרים לידים, דהכי תנן התם ומיהיה לה בפ' כל הבשר מים שנפסלו משתית בהמה כו' (שטמ"ק): טו] ל"ל הנך (שטמ"ק): טז] היתה בו רביעית מים הללו לתוכו כנגדה כו' כל"ל (שטמ"ק): יח] לתוכו או למלאות כל"ל (ש"מ). יט] ומשום דלא ינעבר במים מחיים (ש"מ). כ] דכור לכל וקימו אחר ד"ה קודח (מהר"ם ש"ף): כא] דמהכשירא (ש"מ). כב] ורש"י בחומש כל"ל (ש"מ). כג] וקצת היה ל"ל לפרש כל"ל (ש"מ). כד] ופי' נרוק ל"ל. ועי' ש"ך ופי' הם שמכאלים גירסתנו: כה] מים מי נמצא (ש"מ). וכ"ה בתוספתא: כו] ל"ל במים ובטיט (רש"ש). וכ"ה במשניות: כז] בתוכו נמתק (ש"מ). וכ"ה במשניות: כח] כ"ל הנכנס (שם). כט] ואפילו מקוה נינהו (ר"א): ל] כ"ל דהא מקוה נינהו (ר"א): ל] אולי כ"ל ליכא:

שיטה מקובצת

בקודחת בתוכו. לשון הכ"מ, פרש"י שנוקב בכיור נקב קטן ...

ומדבקין שם כלי אחר קטן שמקבל מים לקדשו. ולא נהירא דפשיטא דהוי כמו כיור גופיה, ומאי פריך ממנו אמר רחמנא. לכן נראה שנוטל אותו בכלי קטן ונותן אותו מן הכיור ונוטל מימיו ומקדש בו, וכה"ג כשרים לקדש כיון דמכלי גדול קא אתי וכה"ג כו' [ככתוב בתוד"ה קודח]: אלא למעוטי יבחושין אדומין. פי' קושיא היא. ותירולא דקושיא זו מיתרלא לקמיה אמר רב פפא למעוטי נתן סאה וכו' וק"ל: כל שתחילת ברייתו מן המים מטבילין בו. וא"ת תיפוק ליה מטעם דכל שהוא פסול למקוה אינו פסול לרביעית. וי"ל דקא"ל דאי לאו דלא בעינן דליהוו הנך ...

שיטת הקונטרס. ולא נהירא, חדא דדוחק למחוק כל הספרים דגרסי אי הכי, ועוד מנ"ל דפליגי זקני דרום (במנ' כגון לענין ריצוי דטומאת שרץ בצבור, כל זה מבחוץ, ועוד דמה הוא הסברא לומר דמתוך שמרצה בצבור מרצה ואדרבה י"ל מדגלי קרא בצבור ש"מ דליחיד [אינו] מרצה כלל אף דיעבד. לכך נראה לר"ת לומר דכי אשתרי ...